

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

35 762 01 Demencia gondozó

Komplex szakmai vizsga

Szóbeli vizsgatevékenység

A vizsgafeladat megnevezése: Demenciával élő személy/gondozó család gondozása, támogatása és kísérése.

A vizsgafeladat időtartama: 20 perc (felkészülési idő: 10 perc, válaszadási idő: 10 perc)

A vizsgafeladat értékelési súlyaránya: 40%

A 315/2013. (VIII.28.) Korm. rendelet 3.§. (2) bekezdésében foglaltak alapján a szakmai vizsga szóbeli tételeit a SZF-T/2064/2016 számon kiadom.

Jóváhagyta:

Mester Dániel

**Mester Dániel
főosztályvezető**

2016

NEMZETI REHABILITÁCIÓS ÉS SZOCIÁLIS HIVATAL

Érvényes: 2016. 11. 28-tól

Szakképesítés: 35 762 01 Demencia gondozó

Szóbeli vizsgatevékenység

A vizsgafeladat megnevezése: Demenciával élő személy/gondozó család gondozása, támogatása és kísérése.

A vizsgafeladat ismertetése: A bentlakásos szociális intézményben ellátott napi ápolási-gondozási feladatok értelmezése, indoklása, beleértve a gondozó család támogatására, kísérésére vonatkozó szempontokkal, központi szóbeli tételsor alapján.

A feladatsor 1-22-ig számozott vizsgakérdéseit ki kell nyomtatni, ezek lesznek a húzótételek, amelyek tanári példányként is használhatóak.

A tételekhez segédeszköz nem használható.

A tételsor a 27/2016. (IX. 16.) EMMI rendeletben foglalt szakképesítés szakmai és vizsgakövetelménye alapján készült.

1. Értelmezze az interprofesszionális együttműködés szükségességét a demenciával élő személyek gondozásában! Mutassa be a gondozás során alkalmazható interprofesszionális együttműködés jellemzőit és kulcspotenciáit!

Információtartalom vázlata:

- Az interdiszciplinaritás fogalma.
- Az interprofesszionális együttműködés értelmezése.
- Az interszektoralitás alkalmazásának lehetősége a demenciával élők körében.
- A gyakorló intézmény típusa, feladatai.
- A szakmai munkacsoport összetétele a gyakorló intézményben.
- Feladatmegosztás és kompetenciák a szakmai csapatmunkában.
- Az interprofesszionális gyakorlat értékei és etikája.
- Az interprofesszionális gyakorlat értékeire és etikájára vonatkozó kompetenciák összetevői.
- A szerepekre és a felelősségre vonatkozó kompetenciák jellemzői.
- Az interprofesszionális kommunikációra vonatkozó kompetenciák jellemzői.
- A csapatépítésre és csapatmunkára vonatkozó kompetenciák jellemzői.

2. Mutassa be az interprofesszionális együttműködés feltételeit! Milyen lehetősége volt a gondozó-ápoló munkát végző szakmai csapat munkájában való részvételre a gyakorlat során?

Információtartalom vázlata:

- Az interprofesszionális együttműködés alapfeltételei.
- A csapatmunkában résztvevő szakemberek: személyisége, szakmai tudása és tevékenysége.
- A team-munka és a szervezeti/intézményi keretek.
- Az interprofesszionális együttműködés legalapvetőbb feltételei.
- A gondozó team munkamegosztása, szerepkészlete és kompetenciahatárai.
- A gyakorló intézmény típusa, feladatai.
- A csapatmunkában megoldható gondozási problémák.
- A demencia gondozó helye és lehetőségei a szakmai csapatmunkában.
- Az intézményben működő szakmai csapatmunkáról szerzett tapasztalatai.

3. Értelmezze a dementálódás folyamatát! Milyen gyakorlati tapasztalatai vannak a demenciával élő személy állapotváltozásai felismerésében? Ismertesse a nem degeneratív idegrendszeri betegségek miatti demenciákat!

Információtartalom vázlata:

- A demencia fogalma, okai, előfordulása.
- Az enyhe kognitív zavar és a lebenytünetek.
- A differenciáldiagnózist szolgáló tesztek ismertetése (Mini Mental, Katz-ADL index, BADL, MMSE, Mini-Cog, órarajzoló teszt).
- A demencia stádiumai, tipizálása, megjelenési formái.
- Ismertessen egy, a gyakorlat során megfigyelt esetet, a kognitív tevékenységet érintő állapotváltozás kiemelésével!
- Vaszkuláris eredetű demenciák (VaD).
- A toxikus eredetű demenciák.
- A poszttraumás eredetű demencia.
- A gyulladásos betegségekhez társuló demencia.
- A pszeudodemencia értelmezése. A pszeudodemencia és az egyéb típusú demenciák közötti különbség.

4. Milyen, a demencia megbetegedéshez kapcsolódó magatartástüneteket ismer? Ismertesse a prehospitális beavatkozásokat demenciával élő személyek esetében! Milyen lehetőségei voltak a gyakorlatban a demenciával élő személy speciális ápolásának megismerésére?

Információtartalom vázlata:

- A BPSD tünetek felosztása, prevalenciája, jellemzői.
- A BPSD tünetek okai, megelőzésük és kezelésük.
- A prehospitális (sürgősségi, életmentő) beavatkozások.
- Teendők félrenyelés esetén.
- A demencia betegséggel társuló leggyakoribb egészségügyi problémák. A kiszáradás megelőzésének speciális ápolási feladatai.
- A demencia gyógyszeres kezelésének lehetőségei.
- A gyakorlat során Ön által gondozott demenciával élő személy sajátos szükségletei.

5. Milyen feladatokat ró az ápolóra a demenciával élő személy speciális ápolása, különös tekintettel a késői stádiumra? Milyen eszközei vannak a demencia gondozónak a demenciával élő személyekkel való speciális kommunikációra? Készítse el és ismertesse a kiszáradás megelőzésére vonatkozó beavatkozás eljárási protokollját!

Információtartalom vázlata:

- A közvetlen veszélyelhárítás gyakorlati ismerete és alkalmazása.
- Gyógyászati segédeszközök használata: speciális ágymatrac, ék alakú párna, az eszközök professzionális használata.
- A mobilizálás sajátosságai, alkalmazása.
- Praktikumok alkalmazása a megfelelő táplálék és folyadékbevitel biztosításához.
- Nyelési problémák kezelése.
- Bőrproblémák kezelése.
- A kiszáradás megelőzésére vonatkozó beavatkozás eljárási protokolljának ismertetése
- A demenciával élő személy kommunikációs sajátosságai.
- A kommunikáció alaptörvényeinek működése, módosulása a demenciával élő személyek kommunikációjában (kódolás, dekódolás torzításai).
- Közlésszimbólumok, időszáv kezelése a tartalom megértésében, üzenet kiemelés és megerősítés szükségessége és technikái.
- A demenciával élő személlyel való kapcsolatteremtés, kommunikáció szabályai.

6. Tegyen javaslatot, a demenciával élő személy biztonságos életterének kialakítására! Ismertesse a demenciával élő személy speciális gondozásának irányelveit! Készítse el és ismertesse, a demenciában szenvedő egyén orvosi vizsgálatra való felkészítésének és kíséretének protokollját!

Információtartalom vázlata:

- A demenciával élő személyek otthoni ellátási szükségességének indokai.
- Elsődleges feladatok a demenciával élő személy otthonának alkalmassá tételére (a talaj; a lépcső; a világítás; az idő észlelésének és az emlékezésnek segítése; a fürdőszoba; a WC; a gyógyszertárolás; záruk, üvegek, fűtőtest; a konyha; a nappali; a hálószoba; a lakáson kívüli terület).
- A segítségnyújtás lehetőségei a pénzügyek intézésében.
- Jogi segítségnyújtás, érdekvédelem lehetőségei a demencia gondozó kompetenciái figyelembe vételével.
- Elérhető szociális és egészségügyi szolgáltatások a demenciával élő személyek és hozzátartozóik számára, az 1993. évi III. tv. alapján.
- A demenciával élő személy gondozásának irányelvei.
- A demenciával élő személy gondozásának módszerei.
- A demenciával élő személy ellátásának alapelvei.
- A demenciában szenvedő egyén orvosi vizsgálatra való felkészítésének és kísérésének protokollja

7. Hogyan segítheti a demencia gondozó a demenciával élő személyt a gondozás során az abúzus kialakulásának megelőzésében? Értelmezze, milyen társadalmi hatása van az idősödésnek és az azzal járó egészségügyi és szociális kihívásoknak!

Információtartalom vázlata:

- Az abúzus fogalma.
- Az időskori abúzus főbb formái.
- Az abúzus szinterei.
- A bántalmazás jelei (külső, viselkedési).
- Az abúzus kialakulásának rizikófaktorai, különös tekintettel a demenciával élő személyek környezetére (a gondozásra szoruló, a gondozó családtag, a család rizikói).
- Megelőzési lehetőségek az egyén számára, a család részéről. A gondozó feladatai, felelőssége.
- A társadalmak előregedési folyamata és következményei.
- Az ápolás-gondozás kérdése, mint társadalmi kihívás.
- A demencia-barát munkahelyek.
- Az egészségügyi ellátók biztonságos fizikai környezete.
- A Nemzeti Demencia Stratégia.
- A demencia társadalmi szintű kommunikációja.

8. Milyen eszközei vannak a demencia gondozónak a demenciával élő személyt gondozó családok támogatására? Milyen feladatai vannak a demencia gondozónak a demenciával élő személyek ellátásában, az életvégi gondozás során?

Információtartalom vázlat:

- A gondozó családok támogatásának módszertani elemei.
- A demencia felismerésének és a diagnózis felállításának időszakában nyújtott támogatás.
- A gondozó család belső viszonyai és a családi szerepek alakulásának jelentősége a segítő munkában.
- Anyagi eszközök, az ápolási díj jogosultsági kritériumai.
- A terminális állapotú, demenciával élő személyek speciális gondozási ismeretei.
- A palliatív gondoskodás lehetőségei, szinterei, eszközei, módszerei.
- Otthoni szakápolás.
- Hospice-palliatív ellátás.
- A hazai palliatív, hospice ellátások gyakorlati tevékenysége, a hospice szemléletű ellátás biztosításának elvei, lehetősége a szociális ellátások intézményeiben.
- Alapvető spirituális szükségletek.
- A diagnózis közlése.
- Rossz hír közlési modellek ismertetése.

9. Ismertesse a személyközpontú gondozás elveit, pszichológiai és etikai alapjait, valamint a segítő munkát támogató tényezőket!

Információtartalom vázlata:

- Carl Rogers személyközpontú megközelítése.
- Személyközpontú demencia gondozás ismertetése Tom Kitwood alapján.
- Személyközpontú gondozás célja (a demenciával élő személy jól léte), fókuszamaga a személy szükségletei), értékrendje és etikai megközelítése (a személy végtelenül értékes, egyszerű és megismételhetetlen).
- Személyközpontú gondozás pozitív szemlélete, ítéletmentesség, a gondozó elfogadó magatartása.
- Személyre szabott gondozás és a demenciával élő személy világa: kiindulás a demenciával élő személy perspektívájából.
- Segítés, mint érzelmi munka, empátia.
- A segítő hitelessége.
- A segítő kapcsolat jellege és határai.
- Etikai kódex ismertetése.

10. Milyen hozzáállások, én-támogató technikák segítik a demenciával élő személyek gondozását? Ismertesse a leggyakrabban előforduló támogató és gyengítő hozzáállásokat és azok hatását a demenciával élő személyre!

Információtartalom vázlata:

- Legjobb Barát Hozzáállás ismertetése: a személyközpontú gondozás, mint értékrend, etikai állásfoglalás, és szemlélet.
- Megerősítő, elfogadó hozzáállás ismertetése (én-támogató technikák és praktikák).
- A támogató hozzáállás és a demencia gondozó érzelmi állapota közötti kapcsolat.
- Leggyakoribb támogató hozzáállások felsorolása.
- Támogató hozzáállás hatása a demenciával élő személy vágyaira, szükségleteire (megnyugtató, én-erősítő, aktivitást segítő, kapcsolatban tartó, közösségbe befogadó hatás).
- A malignus szociálpszichológiai környezet.
- Leggyakoribb gyengítő hozzáállások felsorolása.
- A gyengítő hozzáállás hatása a demenciával élő személy vágyaira, szükségleteire A gondozást meghatározó pszichológiai tényezők összefoglalása.

11. Ismertesse a leggyakoribb zavaró viselkedéseket, konfliktusokat a demenciával élő személyek életében! Milyen okokra vezethetők vissza az egyes zavaró viselkedések? Milyen megoldásokat ismer? Mi a demencia gondozó feladata? Milyen támogatást kaphat a demencia gondozó a konfliktusok megoldásában?

Információtartalom vázlata:

- „Zavaró viselkedés” fogalma, a leggyakoribb zavaró viselkedések felsorolása.
- A demencia gondozó lehetőségei a „zavaró viselkedés” kialakulásának megelőzésében és kezelésében.
- Egyéni és családi megküzdési stratégiák.
- Interprofesszionális team szerepe a zavaró viselkedések kezelésében.
- Konfliktusok kialakulásának formái, okai és dinamikája.
- A környezeti feltételekhez és az adaptációs kihívásokhoz kapcsolódó nehézségekkel való foglalkozás.
- A hatékony kommunikáció elvei: konfrontáció kerülése, praktikusság, a demenciával élő személy érzéseinek tisztázása, elfogadó és megnyugtató szavak alkalmazása, stb.
- Teendő orientációs zavarok és paranoid történések megjelenése esetén.
- Gondozási esetmegbeszélő csoport a gondozói munka támogatásában.
- A szupervízió szerepe a segítők támogatásában.

12. Fejtse ki, milyen az optimális támogató környezet a demenciával élő személyek számára! Milyen szempontokat venne figyelembe, ha demencia-barát környezet kialakítására lenne lehetősége intézményi ellátásban és a társadalomban?

Információtartalom vázlata:

- A környezeti feltételekhez és az adaptációs kihívásokhoz kapcsolódó nehézségekkel való foglalkozás.
- A „zavaró viselkedést” csökkentő optimális környezet megteremtésének lehetőségei, a környezet kialakításának általános szempontjait figyelembe véve, illetve azon alapulva.
- Orientációt segítő környezeti tényezők.
- Intimitás és méltóság megőrzésének környezeti tényezői.
- Szabad levegőre jutást támogató környezet.
- Demencia barát környezet szempontjai az intézményi ellátásban.
- Demencia barát környezet szempontjai a társadalomban.

13. Fejtse ki a demencia gondozó szerepét és feladatait a demenciával élő személy családtagjaival való kapcsolattartásban, a családok támogatásában a gondozás során!

Információtartalom vázlata:

- A segítő kapcsolat jellege és határai a demenciával élő személyek gondozásában.
- A segítő kapcsolat etikai szempontjai.
- Rendszerszemléletű megközelítés a családok működésének megértésében, a családi működés főbb jellemzői.
- Családi kapcsolatok fontossága a demenciával élő személyek életében.
- A demencia gondozó szerepe a családban (házi segítségnyújtás demenciával élő személy számára).
- Együttműködés a családdal, és a család támogatása a házi segítségnyújtásban / bentlakásos intézményi ellátásban.
- Gondozó családok nehézségei.
- Családtagokkal való kommunikáció szerepe a családok támogatásában.
- Családkonzultáció lehetőségei a konfliktusok kezelésében.

14. Ismertesse a kognitív funkciókat és azok romlását a demencia progresszív és visszafordíthatatlan folyamatában! Milyen foglalkozások segíthetik a kognitív képességek szinten tartását, ill. a leépülés folyamatának lassítását?

Információtartalom vázlat:

- Demencia hatása a gondolkodási képességekre, a figyelemre, az érzékelésre, az észlelésre, az emlékezésre, a beszédértésre és a beszédalkotás képességére.
- Személyközpontú szemléletben demenciával élő személyiségének, képzettségének, kultúrájának, stb. hatása a kognitív képességek romlására.
- A demenciával élő személyek kognitív képességeinek szinten tartására, fejlesztésére szolgáló foglalkozások.
- Realitásorientáció ismertetése. Realitásorientáció a gyakorlatban. Realitásorientáció korlátai súlyos demencia esetén.
- A kognitív képességekre épült napi gondozás: a demenciával élő személy bevonása a napi feladatokba a túlgondozás elkerülése céljából.
- Súlyos demenciában szenvedő személyek támogatása a kognitív funkciók súlyos romlása esetén: pozitív érzelmeket kiváltó tevékenységek elősegítése.

15. Ismertesse a funkcionális felmérés lépéseit és szerepét a demenciával élő személyek napi életében és foglalkoztatásában! Ismertesse az átfogó állapotfelmérés tartalmát és szükségességét a demenciával élő személyek teljesebb megismeréséhez!

Információtartalom vázlata:

- A megmaradt funkciók felmérésének módja (ADL, IADL felmérése).
- Átfogó állapotfelmérés:
- Fizikai állapot, egészségi állapot felmérése
- Pszichés, mentális állapot felmérése
- Személy felmérése: személyisége, vallása, gyökerei, kultúrája, múltja, családi kapcsolatai, hobbi, stb.
- Életút interjú elemei; életút interjú készítésének módja
- Spiritualitás felmérése
- Spiritualitás, mint a valóság újra értelmezése idős korban
- Spiritualitás és elégedettség az élettel
- Tevékenységek tervezése a funkcionális és átfogó állapotfelmérés alapján.
- Rugalmasság a tervezett tevékenységek megvalósítása során.

16. Ismertesse a tevékenység-szervezés, a foglalkoztatás célját, szerepét a demenciával élő személy mindennapi életében! Soroljon fel foglalkozásokat, amelyek jó hatással lehetnek a demenciával élő személyekre! Melyek a demencia gondozó lehetőségei és feladatai a foglalkoztatás területén?

Információtartalom vázlata:

- A foglalkoztatás általános célja: tevékeny hétköznapok, képességmegőrzés, örömszerzés, stb.
- A foglalkoztatás jelentősége, lehetősége és specifikusan eltérő célrendszere a demencia különböző stádiumaiban.
- Terápiás, szinten tartó, fejlesztő foglalkozások jelentősége, jellemzői, formái.
- Művészetterápiás módszerek (zene, mozgás, tánc, képzőművészet, gesztus, színjátszó - és bábterápia, biblio-terápia) hatása a spiritualitásra.
- Reminiszcencia fogalma, reminiszcenciacsoport ismertetése.
- Kognitív tréning, állatasszisztált foglalkozások, mozgás, mozgásterápia, kreatív foglalkozások.
- A demencia gondozó szakember előkészítő, felkészítő, inspiráló tevékenysége a foglalkozásokra való eljutás érdekében.
- Saját kompetenciakörben elvégezhető foglalkozások felsorolása, beleértve a gondozási tevékenységeket is.

17. Ismertesse a demenciával élő személyekhez köthető jogokat az alapevő emberi jogokból és magyarországi jogforrásokból kiindulva! Ismertesse az Alzheimer betegek jogainak 12 pontját! Milyen korlátozó intézkedések hozhatók a demenciával élő személyekkel kapcsolatosan?

Információtartalom vázlata:

- Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, és alkalmazása a demenciával élő személyek jogaira.
- Az emberi méltóság Magyarország alaptörvényében.
- Az Esélyegyenlőségi törvény, az Egészségügyi törvény és a Szociális törvény demenciára vonatkozó részeinek ismertetése.
- Szociális ellátások igénybevételének módja.
- Virginia Bell nyomán az Alzheimer betegek jogai; ezek megvalósulása a demenciával élő személyek gondozása során. Cselekvőképesség és jogképesség fogalma.
- Korlátozó intézkedések tartalma és alkalmazásának lehetőségei a demenciával élő személyek bentlakásos ellátásában.
- Az ellátottjogi képviselő és az érdekképviselői fórum szerepe és feladata a szociális ellátásban.

18. Ismertesse a demenciával élőkkel kapcsolatos életvégi kérdéseket, döntési helyzeteket! Részletezze az élő végrendelet szerepét a demenciával élő személyek életminőségében!

Információtartalom vázlata:

- Az életvégi döntési helyzetek azonosítása (összefügg a szenvedéssel és az emberi méltóság sérülésével), támogatási lehetőségek a döntéshozatalban (pl. életmegg hosszabbító kezelésekről való lemondás).
- Életmegg hosszabbító kezelésekről való lemondás lehetőségének törvényi háttere .
- Az élő végrendelet készítésének szabályai, törvényi előírásai, helyettes döntéshozó fogalma és szerepe.
- Végrendelet és élő végrendelet közötti különbség kifejtése.
- Élő végrendelet hagyás korlátai demenciával élő személy esetén
- A demencia gondozó közreműködő szerepe az élő végrendelet létrejöttében.

19. Ismertesse az életvégi kérdések pszichológiai alapjait! Melyek az életvégi pszichés ellátás feladatai? Részletezze az interprofesszionális team tagjainak, ezen belül a demencia gondozónak feladatait a hozzátartozó családtagok pszichés támogatásában a betegség utolsó szakaszában és a gyász folyamatában!

Információtartalom vázlata:

- Erik H. Erikson személyiségfejlődési modellje, az időskor feladata.
- A haláltól való félelem pszichológiai háttere, veszteségpszichológia alapjai.
- A halál elfogadásának öt fázisa Elisabeth Kübler-Ross nyomán.
- A gyász folyamata.
- A haldokló demenciával élő személy kísérése, pszichés támogatása.
- Az interprofesszionális team tagjainak feladatmegosztása az életvégi pszichés ellátásban.
- A demencia gondozó szerepe a hozzátartozó pszichés támogatásában, az elengedés folyamatában.
- A hozzátartozó pszichés támogatása a gyász folyamatában.

20. Melyek a segítő kapcsolatban jelentkező leggyakoribb problémák? Melyek lehetnek a készségfejlesztés és mentális egészség megtartó technikák a demencia gondozó életében?

Információtartalom vázlata:

- A segítő kapcsolatban jelentkező problémák ismertetése:
  - Elakadások és nehézségek a mindennapi gondozásban.
  - Kommunikációs csapdák, emberi játszmák
  - A halálfélelem megjelenése a demencia gondozónál, amely háritással, szorongással járhat.
  - Kodependencia problémája a segítő kapcsolatban.
  - Kiegészítő problémája.
- A segítők segítésének módszerei:
  - Konzultációs hátterek.
  - Kompetenciahatárok.
  - Esetmegbeszélési lehetőségek.
  - Szupervízió.
  - Önismeret, törődés önmagunkkal.
  - Munka-pihenés egyensúlya.

21. Mutassa be a gondozási terv készítésének célját, szempontjait, menetét, közép súlyos demenciával élő személy gondozására! Készítse el és ismertesse a demenciával élő személy étkeztetésének protokollját!

Információtartalom vázlata:

- A gondozási szükséglet felmérése a demenciával élők körében az előgondozás során és az intézménybe való beköltözés után.
- Egyéni gondozási terv készítése, ismertetése.
- A gondozási terv készítésének jogszabályi előírásai.
- A gondozási tervhez kötött gondozási formák meghatározása.
- Az egyéni gondozási terv készítésének célja, és a készítésében közreműködők köre.
- Az egyéni gondozási terv tartalmi elemei.
- A gondozási terv készítésének szabályai.
- A gondozási terv felülvizsgálata.
- A demencia gondozó feladata az egyéni gondozási terv elkészítésében.
- A demenciával élő személy étkeztetési protokolljának ismertetése

22. Milyen adminisztrációs feladatok kapcsolódnak a demenciával élő személyek személyes gondoskodást nyújtó ellátásaihoz? Ismertesse a szakmai protokoll szerepét és a minőségbiztosítás szükségességét a gondozási tevékenység során!

Információtartalom vázlata:

- A demenciával élő személyek bentlakásos otthonban történő ellátásának célja és tartalma.
- A gondozási szükséglet vizsgálatot megalapozó értékelő lap ismertetése.
- A szükségletfelmérés további dokumentumai a demenciával élő személy gondozásában.
- A napi ápolási-gondozási folyamat rögzítésére szolgáló dokumentáció az ápoló-gondozó otthonokban.
- A minőségbiztosítás fogalma, szerepe és jelentősége a szociális ellátásokban.
- A szakmai protokoll fogalma, szerepe és jelentősége a demenciával élő személyek ellátásában.
- A szakmai protokollok és a minőségbiztosítás kapcsolata.
- A demencia gondozó feladatai a szakmai protokollok alkalmazásában.
- Készítse el és ismertesse, a demenciában szenvedő egyén ápolási-gondozási otthonba történő felvételének protokollját!